

Pasningsvejledning

Afrikanske karpelaks - til det beplantede stueakvarium

Almindelig congoteira (*Phenacogrammus interruptus*; han) er en af fire arter af afrikanske karpelaks, der forholdsvis ofte ses i handlen i Danmark, og som vil trives i det beplantede stueakvarium. Foto: F. Ingemann Hansen

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af akvarium
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering og yngelpleje
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Alestopetersius caudalis (gul congoteira)

Brycinus longipinnis (tidligere *Alestes* sp.; langfinnet congoteira)

Neolebias ansorgii (grøn karpelaks)

Phenacogrammus interruptus (almindelig congoteira)

2 Fuldvoksen størrelse

Om karpelaks

Karpelaks-ordenen (Characiformes) omfatter 14-18 familier med over 2000 arter af diverse karpelaks, tetraer, piratfisk, bundkiggere, øksefisk, skrånsvømmere, mudderlaks og mange andre.

Alle karpelaks lever i ferskvand, som søer og floder, i Afrika og Amerika. Artsantallet er klart størst i Syd- og Centralamerika (>1700), mens der i Afrika er godt 200 arter af karpelaks.

Bemærk!

Kun afrikanske karpelaks, der vil trives i et beplantet stueakvarium af en rimelig størrelse, er omfattet af denne vejledning.

Congotetraer

Tetraer har en relativ lang krop med forholdsvis store skæl, og øverst nær halen er en lille finne (fedtfinnen). Den totale kropslængde er 6-12 cm, hvor gul congotetra er mindst og langfinnet congotetra størst.

Farven er sølvglinsende i basen med gule, grønne, blå og røde nuancer. Især hannen kan være særdeles farvestrålende under gode forhold med høj vandkvalitet og dæmpet belysning. Ved dårlig trivsel og forkert belysning kan de blive grå og farveløse.

Hos gul congotetra har hannen en sort stribe fra halens base mod kanten. Hos langfinnet congotetra er ligeledes en sort, bred stribe fra bagkroppen til halens kant. Hos almindelig congotetra hos hannen er halefinnen bagudtil og rygfinnen forlænget.

Hunnerne er ofte mindre i størrelse, er mindre farvestrålende og har afrundede finner. Hannens finner er hvide i kanten.

Grøn karpelaks

Arten har en lang, smal krop og ingen fedtfinne. Den totale kropslængde er 2-3 cm.

Farven er grålig/brunlig (mørkere øverst) med en tydelig mørk, evt. grønlig, midterstribe langs kroppen og en tynd, lodret, mørk stribe ved halefinnens base. Bugen og finnerne kan have rødlige nuancer. Hannen er kraftigere farvet end hunnen.

3 Forventet levealder

Ca. 5-12 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af akvarium

Disse fisk trives godt i et beplantet akvarium og bør som udgangspunkt holdes i et sådant.

Akvariet skal være rektangulært (aldrig bowle) med bagruden blændet for indkig, og det skal stå på et fast, stabilt og stærkt stativ og underlag.

Da vandmiljøet er lettere at holde sundt og stabilt i større frem for mindre vandmasser og for at sikre rigeligt fri svømmeplads og skjulemuligheder for fiskene, anbefales som udgangspunkt et akvarium på mindst 128 L (min. 100 cm i længden), gerne større, med hensyntagen til den enkelte arts størrelse, pladsbehov, aggressivitet, og hvorvidt den kan trives med andre fisk.

Akvariet indrettes med et skrånende bundlag af grus (10-15 cm bagerst, 4-5 cm forrest; 0,5-3 mm i kornstørrelse), en randbeplantning af større vandplanter ved bagrude og sideruder, mindre planter i bunden, og god fri svømmeplads forrest og i midten. Som dekoration, der også fungerer som skjul, kan bruges sten og trærodde. Bundlagets skylles igennem for de værste urenheder, mens dekorationsgenstandene rengøres grundigt, før de kommes i akvariet.

Vandværksvand kan bruges, såfremt fiskene er vænnet til det. Temperaturen skal som udgangspunkt være 23-26° C. Brug et termostatstyret varmelegeme, hvis opvarmning er nødvendig.

Akvariet skal belyses i en naturlig og fast døgnrytme (10-12 timer dagligt) med en passende lysmængde (moderat til kraftig; min. 0,4 watt x akvarievolumen i liter), så planterne kan gro. Sørg for at fiskene altid har flere skyggemuligheder (f.eks. fra flydeplanter).

Det maksimale antal fisk, man kan have i akvariet, skal beregnes som maks. 1 cm fisk pr. liter vand (på basis af artens forventede fuldvoksne størrelse) gældende for fisk, der trives fint i grupper; ved territorielle arter skal der være langt færre fisk. Ved

Se billeder af arterne i [billedgalleriet](#) i afsnit 11.

Udbredelse og levesteder

Gul og almindelig congotetra lever i strømme og søer i Congo Bassinet i det centrale Afrika.

Langfinnet congotetra findes i kystnære floder og strømme (tolererer også brakvand) i det vestlige Afrika.

Grøn karpelaks findes i floder i det central-vestlige Afrika.

Ingen af arterne er truede i naturen (IUCN: Least concern).

I det beplantede stueakvarium er det vigtigt, at fiskene har masser af både svømmeplads og skjul, samt mulighed for eventuel territorialeafgrænsning og æglægning. Foto: F. Ingemann Hansen

hold af forskellige arter skal disse være naturligt fordelt i hhv. bund, midt og øverste vandlag, og arterne skal kunne trives sammen og i samme vandmiljø.

Et nyt akvarium skal modne typisk 2-3 uger, før fisk må sættes i, for at sikre at de biologiske kredsløb er stabile. Kommer fiskene fra vand, der afviger væsentligt (f.eks. i hårdhed) fra dét i det nye akvarium, skal fiskene gradvist tilvænnes akvarievandet. Er de tilvænnet nogenlunde samme slags vand som akvarievandet, bør fiskene sættes ud i akvariet hurtigst muligt, men altid roligt, så stress ved ophold i transportposen mindskes mest muligt.

Ca. 1/3 af vandet skal skiftes ca. hver 2.-4. uge afhængig af akvariets størrelse (større akvarier kræver generelt færre vandskift). Filteret renses med tempereret vand efter behov. Bundlaget renses i forbindelse med vandskift med en slamklokke, hvor de øverste par cm suges. Hvor der ikke er planterødder, renses bundlaget dybere, evt. helt i bund.

Læs meget mere om det beplantede stueakvarium på www.dyrenesbeskyttelse.dk/pasningsvejledninger/fisk/det-beplantede-stueakvarium

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Congotetraer skal have gode skygge- og skjulemuligheder i og under bevoksning og inventar, ikke for kraftig belysning, og helst mørkt underlag og baggrund, for at trives.

Fiskene bør have masser af åben svømmeplads. Akvariet bør være mindst 1 m i længden, men gerne større, der sikrer tilstrækkelig bevægelsesmuligheder for stimen.

Selvom de fleste karpelaks i naturen kommer fra blødt, lettere surt vand, kan de, såfremt de er tilvænnet det, tåle almindeligt dansk postevand.

6 Stimulering og behov for motion

Såfremt der er rigeligt skjul og skygge fra beplantning, rigelig fri svømmeplads, fodringen er varieret, og fiskene holdes i stimer, kræves ingen yderligere berigelse.

I stimer er disse fisk rimeligt aktive. De lever i det midterste og øverste vandlag, hvorfor der her skal være god fri svømmeplads samt skjul.

Dækglas er nødvendigt, da de kan springe op over overfladen.

7 Fodring

Disse fisk er i naturen altædende og spiser bl.a. små orme, insekter, krebsdyr, alger og zooplankton. I fangenskab tager de både tørfoder og forskellige hvirvelløse dyr (også i frostform), og alle typer foder bør gives varieret.

Der skal som udgangspunkt fodres hver dag, dog helst med en foderfri dag om ugen, da det vil være sundt for akvariemiljøet. Såfremt fiskene er i god foderstand, kan de dog sagtens klare sig i op til 10 dage uden foder.

8 Sociale behov

Disse fisk lever naturligt i stimer og skal derfor holdes i grupper på mindst 8 individer (gerne flere) fra samme art og af blandet køn for at trives.

Jo større stimen er, des mere trygge er fiskene, og des mere naturlig bliver deres adfærd. De kan være sky, hvis de holdes med andre mere urolige/aggressive fiskearter, og hvis de udsættes for høje lyde, hvorfor dette skal undgås.

Biologisk kredsløb i balance

Det er vigtigt for vandmiljøet og dermed fiskenes trivsel med et balanceret biologisk kredsløb, der løbende kan fjerne giftige næringsstoffer fra vandet og producere ilt.

Dette sikres ved en god beplantning, et passende filtreringssystem (f.eks. mekanisk og biologisk), regelmæssige vandskift, og ved at undgå overfodring.

Et nyt akvarium skal modne typisk 2-3 uger, før fisk må sættes i, for at sikre at de biologiske kredsløb er stabile.

Undgå altid overfodring

Vandet kan ved overfodring let fordærves, og fiskene vil ofte blive stærkt svækkede eller dø som følge heraf.

Ved kortere ferier (<10 dage) er det derfor ofte bedre at undlade at fodre frem for at overlade fodringen til uerfarne personer.

Giv som tommelfingerregel ikke mere foder end hvad der bliver spist inden for 10-15 minutter, og eventuelt overskydende foder bør fjernes efter hver fodring.

Dette er fredelige fisk, der kan holdes sammen med andre fredelige og rolige fisk, der vil trives i samme type akvarium og vandmiljø.

De bør dog ikke holdes med langfinnede arter (f.eks. scalarer), da de kan finde på at nippe til deres finner, og heller ikke med arter der selv kan finde på det samme (f.eks. tigerbarben).

9 Formering og yngelpleje

Alle karpelaks er æglæggende.

Fiskene gyder blandt fintløvede planter eller frit i vandsøjlen, og æggene hæfter sig til planter og sten. Æggene klækker efter 1-2 dage, og ungerne bliver fritsvømmende efter 5-6 dage. Nyklækkede unger skal straks gives infusoriefoder og senere *Artemia*.

Fiskene leger (yngleadfærden op til gydning) af og til i stueakvariet, men æg og unger vil normalt ikke overleve her. Ved egentligt opdræt skal bruges et specielt yngleakvarium, hvor æggene og ungerne sikres mere sterile forhold og beskyttelse mod voksne fisk.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Ved anskaffelse af fisk er det vigtigt kun at købe sunde og livskraftige individer. Se boksen til højre for typiske tegn på, at en fisk er syg eller svækket.

For at sikre at nyindkøbte fisk ikke er smittede med en sygdom eller parasit, der let kan smitte videre til andre fisk (f.eks. fiskedræber, svamp) og dermed ødelægge et helt akvarium, holdes de isolerede i et karantæneakvarium i ca. 3 uger, før de slippes ned i akvariet til de øvrige fisk. Man afliver hver enkelt inficerede fisk ved først at give den et hårdt slag i hovedet, hvorefter hovedet umiddelbart og hurtigt afskæres med en skarp kniv. Døde fisk smides i affaldsspanden, ikke i toiletet.

Fiskedræber, der viser sig ved små hvide pletter på størrelse med saltkorn, er en meget almindeligt forekommende, dødelig og meget smitsom sygdom hos ferskvandsakvariefisk, forårsaget af en encellet parasit, der angriber fiskens krop, finner og gæller. På nuværende tidspunkt kan der ikke købes et behandlingspræparat på håndkøb mod fiskedræber, hvorfor man så vidt muligt skal undgå at få parasitten i akvariet og sørge for at fiskene altid er sunde og ikke er stressede i deres omgivelser. Rengør altid remedier og andre ting, når de bruges/flyttes mellem forskellige akvarier, og oprethold en god vandkvalitet ved jævnlige vandskift. Aquasafe eller tilsvarende produkter, der tilsyneladende stimulerer vedligeholdelsen af fiskens beskyttende slimlag og dermed øger fiskens modstandsdygtighed over for sygdomme og parasitter, kan fås i dyrehandlen.

Forkølelsespletter (en belægning af hvide/gullige udflydende pletter) kan forekomme, hvis fiskene udsættes for pludselige temperaturfald og/eller lever i overbefolkede akvarier. Svamp (vattot-lignende hvide/gullige/orange udvækster) angriber typisk svækkede fisk (f.eks. med sår), der lever i akvarier med dårlig vandkvalitet. Et behandlingspræparat findes, men der bør altid først sikres en god vandkvalitet.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Akvarie Union (www.danskakvarieunion.dk).

Billedgalleri

Opdræt kræver viden

Opdræt af karpelaks kræver en del viden og erfaring, og man bør på forhånd sætte sig grundigt ind i, hvad den enkelte art kræver for at kunne yngle succesfuldt.

Vejled dig her med specialister inden for den enkelte fiskegruppe/-art. Forhør dig evt. hos Dansk Akvarie Union for kontakt til sådanne.

Sygdomstegn hos fisk

- svømningen er usikker og ukarakteristisk
- stimefisk isolerer sig og trækker bort fra flokken
- fisken er mager og lidt krumbøjet i forhold til sine artsfæller
- bugen er udspilet, så skællene "stritter"
- kroppen er besat af hvide prikker eller pletter, der ikke hører til dens normale farvemønster
- fiskens gæller bevæger sig meget hurtigere end hos de øvrige fisk
- fisken gubber sig mod objekter
- en fisk, der normalt svømmer frit, hviler på bunden

Foto: F. Ingemann Hansen, *Chen Hung Jou (Flickr.com, Creative Commons)

Alestopetersius caudalis (gul
congotetra; han)

Brycinus longipinnis (langfinnet
congotetra; han)

Phenacogrammus interruptus
(almindelig congotetra; han)

Neolebias ansorgii (grøn
karpelaks)*

Flere arter i samme akvarium

Ved artssammensætning i selskabsakvariet bør der tages hensyn til, hvor i vandsøjlen de forskellige arter befinder sig (hhv. bund, midt og overflade), så akvariets rummelighed udnyttes bedst muligt, og altid så overbefolkning i et vandlag undgås.

Denne pasningsvejledning er udarbejdet af Dyrenes Beskyttelse i samarbejde med Dansk Akvarie Union. Beskrivelserne er dermed et udtryk for, hvordan vi mener, arterne bør holdes, således at deres fysiologiske, adfærdsmæssige og sundhedsmæssige behov opfyldes. Der tages forbehold for, at arterne kan holdes på andre velfærdsmæssigt forsvarlige måder end dem beskrevet. Ligeledes tages forbehold for, at ny viden om arternes biologi og erfaringer med deres hold kan foreligge efter udarbejdelsen af denne vejledning.

1. version. December 2013